

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

1. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο

α. Η οικογενειακή ζωή:

- Γάμος → από 12 ετών (κορίτσια) και 14 (αγόρια).
- Αρραβώνας → υπογραφή συμβολαίου → προίκα νύφης - δώρα γαμπρού.
- Γαμήλιο γλέντι.
- Διαζύγιο: → το κράτος το επέτρεπε (συναινετικό).
→ η Εκκλησία το καταδίκασε.
- Δικαιώματα: δεν ήταν τα ίδια για τα δύο φύλα.
- Γυναίκες:
 - περιορισμένα δικαιώματα.
 - περιορισμένη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή.
 - κυριαρχούσαν στην οικογενειακή ζωή.
 - όφειλαν να σκεπάζουν το πρόσωπό τους (έξω).
 - δεν μετείχαν σε δημόσιες τελετές.
 - οι πλούσιες έπρεπε να συνοδεύονται από ένα δούλο (έξω).
- Μετά τον 11ο αιώνα: → μπορούσαν να λαμβάνουν μέρος στα κοινά.
→ είχαν πρόσβαση στην παιδεία.
- Τα παιδιά:
 - Η γέννηση: ευχάριστο γεγονός.
 - Το όνομα: → το δικό τους και το όνομα του πατέρα σε πτώση γενική.
→ το επώνυμο καθιερώθηκε αργότερα.
 - Φροντίδα παιδιών: οικογένεια και κυρίως η μητέρα → ηθική και χριστιανική διαπαιδαγώγηση.
 - Τα παιδιά: ευνοούνταν από τη βυζαντινή νομοθεσία.

β. Το σχολείο:

- Βυζαντινό εκπαιδευτικό σύστημα:
 - 1. Βασική εκπαίδευση.
 - 2. Ανώτατη εκπαίδευση.

1. Βασική εκπαίδευση: 2 κύκλοι σπουδών:

α. Του γραμματιστή (από 7 ετών).

β. Του γραμματικού (από 12 ετών).

- Μαθήματα: ανάγνωση, γραφή γραμματική, ρητορική, φιλοσοφία, αριθμητική, γεωμετρία, αστρονομία, μουσική. Επίσης διδάσκονταν: Όμηρο, κλασικούς και μεταγενέστερους συγγραφείς.

- Σχολεία: → κοσμικά.

→ εκκλησιαστικά.

- Λειτουργία σχολείων: α. με δίδακτρα (καταβάλλονταν από τους μαθητές).
β. δωρεάν (για τα ορφανά).

2. Ανώτατη εκπαίδευση → Πανεπιστήμιο.

γ. Η ασθένεια, η ιατρική και κοινωνική περίθαλψη, ο θάνατος:

- Ασθένειες: αντιμετωπίζονται: → ιατρικώς.
→ με μαγεία και δεισιδαιμονίες.
- Ιατρική περίθαλψη: → με δαπάνες του Κράτους.
→ νοσοκομεία (σε κάθε πόλη).
→ γιατροί: παροχή υπηρεσιών → σε ιατρεία.
→ σε σπίτια ασθενών.
- Κοινωνική περίθαλψη: → με δαπάνες της Εκκλησίας
(ορφανοτροφεία και πτωχοκομεία).

δ. Η κατοικία:

- Στις πόλεις: α. Ευκατάστατοι → διώροφες κατοικίες με πολλές ανέσεις.
β. Φτωχοί → σε ταπεινές κατοικίες με ελάχιστες ανέσεις.
- Στα χωριά: α. Ευκατάστατοι → διώροφες κατοικίες (διαφορετική διαρρύθμιση).
β. Φτωχοί → σπίτια μικρά (ένας στεγασμένος χώρος).
γ. Μεγαλοκτηματίες → πολυτελείς επαύλεις (μακριά από τα χωριά).

ε. Η ενδυμασία και η μόδα:

- Βυζαντινοί: 1. Ενδιαφέρον για τη μόδα.
2. Αγάπη για τα κοσμήματα.
- Ενδυμασία αστών ανδρών: → μακροί χιτώνες με πολλές πτυχώσεις.
Υπόδυση → δερμάτινες μπότες (χειμώνια) - ανατολίτικα παπούτσια (καλοκαίρι).
- Ενδυμασία χωρικών ανδρών: → μακροί χιτώνες (στιχάρια) - βράκες.
Υπόδυση → ξυπόλυτοι ή παπούτσια ανοιχτά στις φτέρνες.
- Ενδυμασία γυναικών: → μακροί χιτώνες + ιμάτιο (μανδύας) που κάλυπτε και το κεφάλι.
Πλούσιες → πολυτελή ενδύματα (μεταξωτά και λινά) - επιμέλεια μαλλιών - μακιγιάζ.

στ. Η διατροφή:

- Βυζαντινοί: → Πλούσιοι: πλούσια εδέσματα (μεγάλη ποικιλία).
→ Φτωχοί: λιτή διατροφή (εξαιτίας: εχθρικών επιδρομών, αυθαιρεσιών δυνατών και αξιωματούχων, επιδημιών και θεομηνιών).

ζ. Η ψυχαγωγία:

- Ιεροτελεστίες.
- Θρησκευτικές, κοινωνικές και λαϊκές γιορτές.

- **Ιππόδρομος** (για τους αστούς):
 - αρματοδρομίες.
 - θρησκευτικές πομπές.
 - δημόσιες τελετές.
 - θεατρικές παραστάσεις.
- **Απόκριες** → μεταμφιέσεις και παρελάσεις.
- **Νέα σελήνη** → λαϊκά έθιμα.
- **Ταβέρνες**.
- **Πανηγύρια** ετήσια (κυρίως στην επαρχία).

η. Ο μοναχισμός:

- **Μοναχοί, αναχωρητές, ερημίτες, ασκητές.**
- **4ος αιώνας:** Αίγυπτος → μοναχικό κίνημα.
- **Μορφές μοναχικού κινήματος:**
 - α. Μοναχική** (πρότυπο: Άγιος Αντώνιος).
 - β. Κοινοβιακή** (ιδρυτής: Παχώμιος).
- **Μοναχισμός:** Εξάπλωση σε όλο το χριστιανικό κόσμο.
- Ίδρυση πολλών **μοναστηριών**.
- Επικεφαλής μοναστηριού: **ηγούμενος** → υπεύθυνος για την τήρηση κανόνων.
- **Μεγάλη ακμή μοναχισμού** → μετά την αναστήλωση των εικόνων.
- **Μεγάλα μοναστικά κέντρα:** Όλυμπος Βιθυνίας, Καππαδοκία, Άγιο Όρος.